

SZÉKELYINDIÁNOK

Demeter Szilárd

Különös népség a székelindianok, a földből nőttek ki, hegyvidéki sziklás talaj gyermekei, fehér bőrű műfaj. Vannak ilyenek, vannak olyanyok, és az ilyenek nem olyanyok. Történelmi hagyományaik közé tartozik, hogy néha elisszák a csatát, de ez láthatóan nem zavarja őket. Feltalálták a rézágyút és a rézangyalt, totemállatnak a rézfaszú baglyot, a rézkor utolsó harmadában a rézágyúból rézüstöt csináltak, az egész kompánia kisdobosokból lettek kisüstisek. A Szobrok Városában védjegyük a bikkfajéjú egyetemista, aki egy mukkot nem tud románul, megtanulni is nehéz neki, nem is nagyon akaródzik.

Komoly néprajzkutatók szerint a székelindianok tulajdonképpen egy nyelvet beszélnek, csak tájegységekként másképp, nevetési szokásaik szerint pl. a csíkiak és a kovásznaiak háháznak, mert fáznak, a köröszitúriak röhöncsélnek, az udvarhelyiek surmók, héhéznak, viszont a szentegyháziak össze-vissza röhögnek, amióta várossá avatták őket.

A székelindianok a tábortűz körül nem ugrálnak, a tábortűzet szalonnasütésre használják. Hétközben elássák a bugylibicskát a ganédombon, horrormikrobák zabálják le a koma vérit róla, komának, szomszédnak egy a vére. Három nagy ünnepük van, a Péntek, a Szombat, a Vásár- és Ünnepnapok, meg még négy kisebb: Karácsony, Újév, Húsvét és a Disznóvágás. Külön említésre

méltó harci dalaik gyöngyszeme, hogyasszongya: „Lakodalom van a mi ucáánkba, / ide hallszik a fejsze csattogása...”, így szól.

A székelindianok asszonyoknak nevezik az asszonyt, nevén a gyereket (a leánkát is). És nem hagyják a templomot és a korcsmát, humoros kedvükben az iskolát sem, mert, ugyi, a betűvetést is meg kell tanulni, de csak viccelnek, más vetéskor nincs

kecmec, pityókakapáláskor meg pláne, gyereknek a fődnél a helye, mondok, abból lehet megélni. De amúgy értik a viccet, azt is, ami róluk szól, csattan a csattanó, a székelindianok visszkézből társalognak.

Hiedeleviláguk keményvonalas, a lólábú asszonytól az Isstenig terjed a skála, mejjeiken megtörik a Lét. Büszke népség, jajj, de büszkén jár, templom

után kocsmába mennek, farmer nadrágra kötött pulóvert vesznek, alul ing, kihajtott gallérral, rá a bekecs, csizmájuk Puma. Szociabilisek, persze. Dógosak.

Mink, tarisznából kikandikáló kockás inges véreim, már csak ilyenek vagyunk. És én, a székelindianok tiszta ajkú fia mondom, hogy ez az egész szart sem ér nélkülünk, né, ez az ízé, hogyishíjják, galakszia.

kritika

SZÉKELY HÁRMASOLTÁR HUMORPILLÉREKKEL

Varga Melinda

Gondolkodott azon, kedves olvasó, milyen az, ha a Hargita lábánál élő székeliek sarki fényt látnak? Vagy azon, hogy gondolkodásmódjuk – főként, ha kelletténél több tüzes víz csiklandozza a torkuk – miért hasonlít az antik görög filozófusokéhoz? Ha nem, nem baj. Demeter Szilárd *Hármasoltár* című regénye úgylis választ ad e kérdésekre.

A regény – amely a *Kéket kéért*, a *Lüdercnyomás* és a *Temetőfi naplója* alfejezetekre, novella-fűzőreken alapuló kisregényekre oszlik – csaknem ötszáz lap, nehéz, súlyos tárgy, olvasása mégsem igényel két-három napnál többet. Rákapunk: folyton olvasni akarjuk, felszabadul az agyunkban az endorfin hormon. Az elragadtatott kritikus pedig nem tehet egyebet, mint nyugtázza, a trilógia írója Gabriel García Márqueznek, a mágikus realizmus kimagasló alkotójának székel mása.

A regény kezdőmondatának perdöntő szerepe van, ezt maga Márquez is így véli, idézzük fel a *Száz év magányt* nyitó, közismert mondatot: „Hosszú évekkel később, a kivégzőosztag előtt, Aureliano Buendía ezredesnek

eszébe jutott az a régi délután, mikor az apja elvitte jégnezőbe.”

A *Kéket kéért* kisregény, a *Hármasoltár* első pillére így indul: „*Először és utoljára azon a télen láttak sarki fényeket a Hargita lábánál élő székeliek.*” Olvasó legyen a talpán, aki ezek után becsukja a könyvet!

A cím Mózes második könyvének passzusát idézi, mottóként is használja a szerző: „*Szemet szemért, fogat fogért, kezét kézért, lábat lábért; Égetést égetésért, sebet sebért, kéket kéért.*” A kegyetlenség, az emberi ösztön, a túlélési erő, a bosszú természete jelenítődik meg benne, keretbe helyezi a kisregényt, fogódzót ad az értelmezéshez.

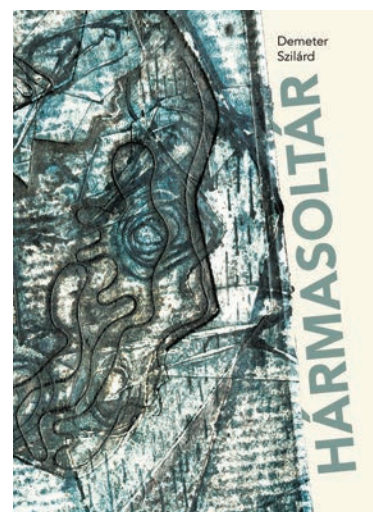
A '89-es forradalom idején, Székelyföldön, a Hargita lábá-

nál található bányászvárosban játszódik a cselekmény, ám nem a rendszerváltásról kíván szólni, és nem is ideológikus könyv. A hetvenes-nyolcvanas évek diktatúrája és egy színmagyar vidék élete körvonalazódik olvasás közben, egy olyannyira álmvilág-szerű, párhuzamos valóság, hogy annak, aki nem járt ott, írói kitalációnak tűnhet az egész. Hol meseszerű, hol pedig balladisztikusan kegyetlen és véres ez a táj. Apát darabolnak fel, medvéket ölnek meg, disznó dézsmálja meg az egyik főhőst, papírköteggel fullasztja meg magát egy másik, mások meg szerelemfáltásból átkot szórnak, és a szerelembe bele-tébolyodnak. Talán a *Sinistra körzet* és *Verhovina madarai*, Bodor Ádám e két műve, és Lengyel József *Bagolyvára* áll legközelebb hozzá, mint ahogy a többször emlegetett Márquez is szellemi rokona.

Demeter Szilárd névadásban szintén briliáns. Akárcsak Bodor Ádámnál, itt is történetek húzódnak meg a nevek mögött (Félszemű Dzso, Egyszemjankó, Kagur, Pufarin, Kazi, Orrbelefütty, Gitárkirály, Csürkeláb).

A *Lüdercnyomás* – ami műfaját tekintve meseregény felnőtteknek – szintén Erdélyben, a Hargita lábához közel fekvő, de egy kicsit nagybacska városban játszódik, szépenévén a Küküllői Athénban, csúnyanevén Hallámfalván, egy tanítóképző bentlakásában és an-

nak környékén, ahol a kedves olvasó is megfordult talán. A névadási technika kapcsán (Ször Ekmont, Roppant Hauer) és a fondorlatos, humoros cselekményszövésebből, a mondatszerkezetekből Rejtő Jenő ugrik be, de Karinthy Frigyesnek az *Emberke tragédiája* és Garaczi László regényei is.

Személyes kedvencem a *Felezőidő* című fejezet, amikor a szerző az olvasót felkészíti arra, hogy „csúnya szavak” fognak következni, s ha a lelke nem bírja, csukja be nyugodtan a könyvet. Ez a rész ironiként is értelmezhető, és választ ad arra a kérdésre, hogy az irodalomban mindent lehet használni, mindennek helye van, a „csúnya szavaknak” is, ha azzal a szerző fiatal felnőttek szóhasználatát kívánja megjeleníteni.

A *Lüdercnyomás*ban sokat szeretkeznek, s még ennél is

többet alkoholizálnak, közben pedig kőkemény harc folyik a kamasz lüderckék és hajdúsógorok lelkében önmagukkal, a világgal, a kilencvenes évekkel, a kisvárossal, a bezártsággal.

A *Temetőfi naplója* a trikolóros Kolozsváron játszódik, amikor Erdély szívének minden padja román nemzeti színben díszelgett, s nem volt olyan pózna a városban, aminek lobogója ne emlékeztetett volna magyart és román egyaránt arra, milyen szent országnak a földjén éli mindennapjait. E harmadik kisregénypillér félgroteszk történetei a diákelet nehézségei, örömei, a kelet-európai lét, a román–magyar kapcsolatok témái köré épülnek fel. A történetek naplószerűek, amelyeket hangulatos leírások tarkítanak, a cselekmény pörgős, akár a diákok élete, a csípős ironia és a humor itt is mindennek a sava-borsa. Kiemelném a székel indianokról szóló részletet, amelyet lap-számunkban is megtalálunk.

Összességében: a trilógia ekstatisztikus állapotot, örömet szerez az olvasónak, az író kiváló elbeszélő, tud és mer történetet mesélni, szereplői élők, hitelesek. Ha három szóval kellene a könyvet jellemeznem, a bűbajos, kegyetlen és a tragikomikus jelzőket használnám.

Demeter Szilárd: *Hármasoltár. Előretolt Helyőrség Iróakadémia, Budapest, 2018.*

